MAZOWIECKIE
NIEPROWINCJONALNE
www.dzialamy.org.pl

6

MODELI RELACJI TWÓRCÓW Z MAŁĄ OJCZYZNĄ

CZYLI OPOWIEŚCI NIEPROWINCJONALNE

JEŚLI DRUKUJESZ, ZACZNIJ OD DRUGIEJ STRONY

Mazowsze. serce Polski

Mazowsze dla organizacji pozarządowych

Zadanie publiczne współfinansowane ze środków Samorządu Województwa Mazowieckiego

6 MODELI RELACJI TWÓRCÓW Z MAŁĄ OJCZYZNĄ, CZYLI OPOWIEŚCI NIEPROWINCJONALNE

Dotyczy postaci: Jacek Malczewski, Adrian Szary, Aleksander Olszewski, Czesław Waszko, ks. Jan Wiśniewski, Agnieszka Sygut

Przeznaczenie: szkoła ponadpodstawowa (liceum / technikum), klasy 1–3

Rekomendowany przedmiot: język polski /lekcja wychowawcza/przedmioty tematyczne szkół artystycznych

Szacowany czas: 2 godziny lekcyjne (90 minut) lub podstawa projektu edukacyjnego do ewentualnego rozwinięcia.

Metryczka lekcji

Temat	**6 MODELI RELACJI TWÓRCÓW Z MAŁĄ OJCZYZNĄ, CZYLI OPOWIEŚCI NIEPROWINCJONALNE**
Idea przewodnia	Różne mogą być modele relacji z małą ojczyzną — zobaczcie sześć różnych dróg życiowych i twórczych: skierowanie się ku wielkiej sztuce (Malczewski), budowa instytucji od podstaw poza metropolią (Olszewski), świadomy wybór życia z dala od wielkich ośrodków (Waszko, Szary), praca dokumentacyjna na rzecz przyszłych pokoleń i społeczności (ks. Wiśniewski), łączenie twórczości z animacją lokalnej kultury w miejscu, z którego czerpało się i czerpie inspirację (Sygut)
Cel ogólny	Zapoznanie z różnorodnymi strategiami budowania kariery. Zrozumienie, że miejsce startowe nie determinuje przyszłości. Dyskusja na temat znaczenia wyborów i ustalania priorytetów; rozwijanie kompetencji analizy porównawczej.
Metody pracy	Dyskusja, praca badawcza
Formy pracy	Praca w grupach, praca indywidualna
Środki dydaktyczne	Karta pracy (w załączeniu), dostęp do internetu (opcjonalnie, do zadania badawczego)

Cele operacyjne — uczeń:

- charakteryzuje sześć różnych modeli relacji między pochodzeniem z tzw. prowincji a rozwojem osobistym i zawodowym.
- porównuje strategie „wyjazdu”, „pozostania” i „powrotu” na przykładzie omawianych postaci;

Mazowsze. serce Polski
Mazowsze dla organizacji pozarządowych
Zadanie publiczne współfinansowane ze środków Samorządu Województwa Mazowieckiego

• formułuje własne stanowisko w dyskusji o tym, czy pochodzenie z małej miejscowości ogranicza możliwości rozwoju artystycznego (i rozwoju w różnych innych kierunkach);

• samodzielnie wyszukuje informacje o dodatkowej postaci związanej z regionem, nieomawianej na lekcji;

PRZEBIEG LEKCJI

1. Wprowadzenie (10 min)

Krótka rozmowa: możliwe strategie wyborów i decyzji twórców pochodzących z małych miejscowości — wyjechać na stałe, zostać, czy wyjechać i wrócić? Zapisanie hipotez na tablicy.

2. Praca w grupach eksperckich (25 min)

Klasa dzieli się na kilka grup (w zależności od liczby uczniów; preferowane grupy 4-5-osobowe). Każda grupa poznaje jedną postać z KARTY PRACY (załącznik – zadanie 1) i odpowiada na przypisane pytania.

3. Grupy mieszane i tabela porównawcza (20 min)

Nauczyciel tworzy nowe grupy 6-osobowe złożone z przedstawicieli każdej grupy eksperckiej. Uczniowie przedstawiają sobie nawzajem swoje postaci i uzupełniają tabelę porównawczą modeli (KARTA PRACY, zadanie 2).

4. Dyskusja (15 min)

Rozmowa na forum klasy wokół pytania: jak pochodzenie z małej miejscowości wpływa/może wpływać na możliwości rozwoju artystycznego (i nie tylko) i jaki MY możemy mieć wpływ na swój rozwój, bez względu na miejsce pochodzenia?

5. Zadanie badawcze (15 min na starcie + praca domowa)

Uczniowie samodzielnie wyszukują informacje o jednej dodatkowej postaci związanej z południem woj. mazowieckiego, nieomawianej na lekcji (proponowane skorzystanie z materiałów ze strony https://dzialamy.org.pl/mazowieckie-nieprowncjonalne) i przygotowują krótką notatkę według wzoru z ZADANIA BADAWCZEGO – zadanie 3.

Podsumowania lekcji – po 5 minut.

Mazowsze. serce Polski
Mazowsze dla organizacji pozarządowych
Zadanie publiczne współfinansowane ze środków Samorządu Województwa Mazowieckiego

KARTA PRACY

6 MODELI RELACJI TWÓRCÓW Z MAŁĄ OJCZYZNĄ, CZYLI OPOWIEŚCI NIEPROWINCJONALNE

Imię i nazwisko / grupa: _____

Klasa: _____

Zadanie 1. Fiszki postaci — praca w grupach eksperckich

Fiszka A — **Jacek Malczewski** (1854–1929) — droga: wyjazd
· sposób działania: wielka sztuka zakorzeniona w rodzinnej tradycji i czerpiąca inspiracje z dziedzictwa

Urodził się w Radomiu. Ojciec, patriota i miłośnik literatury romantycznej, zaszczepił w nim przywiązanie do polskiej historii. W latach 1867–1871 mieszkał w majątku wuja, Feliksa Karczewskiego, w Wielgiem, gdzie jego nauczycielem był pisarz Adolf Dygasiński — wtedy poznał wiejski krajobraz i folklor. Studiował w krakowskiej Szkole Sztuk Pięknych u Jana Matejki i w paryskiej École des Beaux-Arts, przebywał też w Monachium. Dorosłe życie związał z Krakowem, ale w obrazach stale wracał do polskiej tradycji, wiejskiego pejzażu i ludowych wątków. Stał się jednym z najważniejszych polskich symbolistów, wystawiał w kraju i za granicą. Jego imię nosi dziś muzeum w Radomiu.

1. Jakie było źródła inspiracji Malczewskiego?
2. Co z lat spędzonych w Radomiu i Wielgiem mogło wpłynąć na jego twórczość?
3. Jak Radom upamiętnia dziś swojego artystę i dlaczego/po co miasto to robi?

Fiszka B — **Aleksander Olszewski** (ur. 1944) — droga: powrót
· sposób działania: budowa instytucji poza dużymi ośrodkami

Urodził się w Radomiu. Studiował w Państwowej Wyższej Szkole Sztuk Plastycznych w Łodzi, a w 1975 roku zaczął pracę na radomskiej uczelni technicznej (dziś Uniwersytet Radomski). W 1993 roku zainicjował tam kształcenie plastyczne — najpierw jako specjalność na kierunku technicznym, potem w samodzielnej Katedrze Sztuki i Instytucie Sztuki. Na tej podstawie w latach 2007–2008 powstał Wydział Sztuki, którego był pierwszym dziekanem (2008–2016). Zamiast szukać kariery w większym mieście, stworzył ośrodek akademicki w rodzinnym Radomiu.

1. Ile lat minęło od pierwszych zajęć plastycznych (1993) do powstania wydziału? Co to mówi o tej drodze?
2. Komu w regionie służy to, co zbudował Olszewski?
3. Dlaczego jego drogę nazywamy powrotem, a nie pozostaniem?

Mazowsze. serce Polski
Mazowsze dla organizacji pozarządowych
Zadanie publiczne współfinansowane ze środków Samorządu Województwa Mazowieckiego

Fiszka C — **Czesław Waszko** (1922–2005) — droga: pozostanie (po studiach w Krakowie)
· sposób działania: twórczość z dala od wielkich ośrodków i świadomy wybór małej miejscowości jako miejsca życia i tworzenia

Urodził się w Kochanówce k. Sienna. W latach 1945–1950 studiował malarstwo i grafikę w Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie. Po studiach nie został w wielkim mieście — życie i twórczość związał z Solcem nad Wisłą. Malował, rysował, tworzył grafiki i ilustrował książki. Wystawiał m.in. w Warszawie, Kielcach, Radomiu i Ostrowcu Świętokrzyskim, a jego prace trafiły do kolekcji muzealnych i prywatnych w Polsce i za granicą. Ze względu na ekspresję i wyrazistość obrazów nazywano go „Soleckim Goyą". W Solcu działa galeria, w której eksponowanych jest blisko sto jego prac.

1. Co Waszko zyskał, a co mógł stracić, zostając w Solcu?
2. Czy artysta z małej miejscowości może zdobyć uznanie daleko poza nią? Podaj dowody z fiszki.
3. Co przydomek „Solecki Goya" mówi o tym, jak postrzegano jego sztukę?

Fiszka D — **ks. Jan Wiśniewski** (1876–1943) — droga: pozostanie w regionie
· sposób działania: dokumentowanie historii na rzecz przyszłych pokoleń

Urodził się w Krępie Kościelnej k. Lipska. Był duchownym, wieloletnim proboszczem, a z zamiłowania regionalistą, kolekcjonerem i pisarzem. Nie był historykiem akademickim, a mimo to od 1907 roku opracował i wydał kilkanaście tomów opisów dekanatów — dzieje kościołów, miast, wsi, zabytków i pamiątek regionu. Jego pracę doceniła nauka: tomy o dekanatach kozienickim i radomskim zgłoszono w 1914 roku do nagrody Polskiej Akademii Umiejętności, a od 1938 roku był współpracownikiem jej Komisji Historycznej. Badacze wciąż sięgają po jego książki, bo opisują miejsca i wydarzenia, o których często nikt inny nie pisał.

1. Na czym polega wartość prac ks. Wiśniewskiego?
2. Co dzieje się z wiedzą o regionie, gdy nikt jej nie spisuje, tylko funkcjonuje np. w przekazach ustnych?
3. Kto w twojej okolicy może pełnić dziś lub pełni podobną rolę?

Fiszka E — **Adrian Szary** (ur. 1983) — droga: powrót
· sposób działania: twórczość literacka połączona z edukacją w mniejszym ośrodku

Urodził się w Radomiu, gdzie ukończył II Liceum Ogólnokształcące im. Marii Konopnickiej. Studiował polonistykę na Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, a potem związał się zawodowo z rodzinnym miastem. Debiutował jako nastolatek, w 1997 roku, na antenie radomskiego radia,

Mazowsze. serce Polski
Mazowsze dla organizacji pozarządowych
Zadanie publiczne współfinansowane ze środków Samorządu Województwa Mazowieckiego

a pierwszy tom wierszy, „Wianek z myśli”, wydał w 2007 roku. Jest poetą, polonistą, nauczycielem szkolnym i akademickim oraz dziennikarzem. Wydał około dwudziestu książek: poezję, prozę, bajki, monodram i teksty piosenek; jego wiersze ukazały się także jako audiobooki. Zredagował kilkanaście antologii, prowadzi warsztaty literackie i opiekuje się grupami poetyckimi „Tygiel” i „Erato”. Jest laureatem wielu ogólnopolskich konkursów literackich, m.in. konkursu im. Stanisława Grochowiaka.

1. Co Szary zyskał, wracając po studiach do Radomia, zamiast zostać w większym mieście?
2. W jaki sposób łączy własne pisanie z pracą dla innych? Co z tego ma lokalna kultura?
3. Czy poeta musi mieszkać w dużym mieście, żeby docierać do czytelników?

Uzasadnij przykładami z fiszki.

Fiszka F — **Agnieszka Sygut** (ur. 1972) — droga: pozostanie w regionie
· sposób działania: twórczość połączona z animacją kultury w mniejszym ośrodku

Artystka i animatorka. Zawodowo związana jest z Centrum Kultury i Turystyki w Iłży, gdzie prowadzi Pracownię Plastyczno-Ceramiczną dla dzieci i dorosłych. Zajmuje się malarstwem, rysunkiem i ceramiką artystyczną. Jest kuratorką plenerów malarskich w Iłży i zasiada w jury konkursów plastycznych. Jej obrazy — często z motywem kwiatów — pokazywano na wystawach indywidualnych i zbiorowych, a wiele z nich trafiło do prywatnych domów. Od lat angażuje się w promocję lokalnej kultury i turystyki.

1. Co zyskuje lokalna społeczność dzięki temu, że artystka prowadzi warsztaty, a nie tylko maluje w swojej pracowni?
2. Jakie zalety i trudności niesie łączenie własnej twórczości z pracą dla innych?
3. Jakie znaczenie ma promocja miejsca i aktywności, jak w przypadku Sygut, prowadzącej plenery? Co daje to miastu i regionowi?

Zadanie 2. Tabela porównawcza modeli

Postać	Droga (wyjazd / pozostanie / powrót)	Sposób działania i jego efekt
Malczewski		
Olszewski		
Waszko		
ks. Wiśniewski		
Szary		
Sygut		

Mazowsze. serce Polski
Mazowsze dla organizacji pozarządowych
Zadanie publiczne współfinansowane ze środków Samorządu Województwa Mazowieckiego

Zadanie 2. Pytania porównawcze — praca w grupach mieszanych

1. Olszewski, Szary i Malczewski urodzili się w Radomiu. Czym różnią się ich drogi?

2. Sygut i Olszewski działają w regionie. Czym różni się sposób działania każdego z nich?

4. Którzy twórcy tworzą w miejscu swojego funkcjonowania coś trwałego, co ma potencjał przerwania dłużej (instytucję, źródło wiedzy, grupę twórczą)?

5. Która droga wydaje się wam najtrudniejsza i dlaczego?

3. Zadanie badawcze

Wyszukaj informacje o jednej dodatkowej postaci – twórczyni lub twórcy z zakresu sztuki słowa, sztuk pięknych lub kultury ludowej, związanej z południową częścią woj. mazowieckiego, nieomawianą na lekcji, i uzupełnij krótką notatkę:

Imię i nazwisko: _____

Dziedzina twórczości: _____

Jaki model relacji z regionem reprezentuje (wyjazd / pozostanie / powrót / odrodzenie tradycji):
_____

Uzasadnienie (2–3 zdania):

_____

_____

_____

_____

_____

_____

Mazowsze. serce Polski
Mazowsze dla organizacji pozarządowych
Zadanie publiczne współfinansowane ze środków Samorządu Województwa Mazowieckiego